Hamcasef

3:21

המאסף

לשתי תקופות הראשונות

משנת

התקמט

Königsberg und Berlin, 1789.
In der orientalischen Buchdruckerey.

המאסף

2/2

שנת
5549
התקמט

כולל שירים ומכתבים

אשר נקבצו ונאספו יחד על ידי אנשי

חברת שוחרי הטוב והתושיה

קעניגסבערג ובערלין

בדפוס חברת חנוך נערים תקמ"ט.

Berlin, in der orientaliſchen Buchdruckerey 1789.

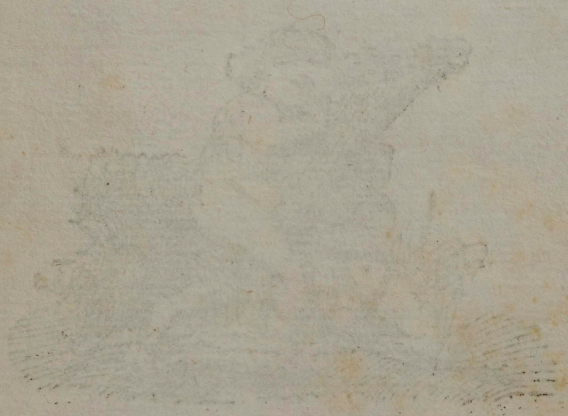

המאסף

התקמט

שתי. תקופות הראשונות

קְנֵה חָכְמָה מִכָּל מִקְנֶיךָ,
וְדַעַת מִכָּל יְקָרָה תִּקָּנֶה:
כַּבֵּד אֶת חָכְמָה וְדַרְשֶׁהָ,
מִכָּל אָדָם כַּגָּדוֹל כַּקָּטָן.

אסף ליט, יב יג.

המאסף

חדש תשרי תקמט

שירים

הכילי הסוכן והמתהלל *)

אוֹתָךְ תְּרַחֵף קִנְאָה וְעוֹדֵךְ
כְּמֶתֶג וָרֶסֶן לְסוּס וְאָרוֹן
עָיֵף וָיֵגַע בְּלִי מַרְגּוֹעַ
תְּבַקֵּשׁ שָׁשׁוֹן בְּשַׁעַר הָאָסוֹן
תָּשִׁית אוֹצָר בַּעֲפַר בָּצֵר
וְנַפְשְׁךָ עֲמֵלָה לְחַתְחֵת אֲפֵלָה ׃

תַּחְתּוֹר הָרִים לְבַקֵּשׁ מִסְתָּרִים
אוֹצְרוֹת תִּכְסוֹף גְּבָעוֹת תַּחְשׁוֹף **)
חָפַשׂ גְּאָיוֹת רָדָה אָגְיוֹת
לְצָבוֹר וְלֶאֱסוֹף הַחָבוּשׁ בַּסּוֹף ***)

*) סוכן, פיו"ט נעל קעמוע.
**) לזהב והכסף יחפר בהרים יעדרון.
***) החגים העוטרת יחבר מונחם מן היום.

וְרוּחַ בַּעֲמָם יוֹם עַל יָם
כְּגֵץ תְּאַבֵּר אֲגֻרָתְךָ יְשַׁבֵּר׃

אֲהָה נוֹכֵל בְּצַר אוֹכֵל
בְּיוֹם יְצַפּוֹר בְּלַיְלָה יְקַפּוֹר
יְסַבּוֹל מַחַץ צָרָה וַחֲתָן
אַהּ בֶּסֶף צָרוֹר לֹא יְבָצוֹר
בָּבָת נוֹצֵר הַזָּהָב בְּאוֹצָר
וּלְבָל יַחְפּוֹץ יַד יְקַפּוֹץ׃

אֶבְיוֹן דּוֹרֵשׁ אוֹתוֹ יָגֵרֵשׁ
כִּי הוּא חוֹרֵשׁ פֶּן יְוֹרֵשׁ
גַּם לַנַּפְשׁוֹ אַכְזָר מֵרְכוּשׁוֹ מְזָר
לָעַד יָגֵעַ וְלֹא יִשְׂבַּע
וּבָאֵין הַשֶּׁקֶט חַיָּיו יַקְטֵט
וַיַּעַן מְתָרַשֵּׁשׁ כֵּן יִתְעַשֵּׁשׁ׃

בְּתַחְכּוּל וְעָנְיָן לְהוֹסִיף קִנְיָן
כְּלֵה יָמִים בְּהֶבֶל וְאֵמִים
וְאַחֲרֵי בַלּוֹתוֹ יָשׁוּב לַאֲדָמָתוֹ
וְשָׁאֲפוּ צְמָאִים חֵיל וְדָמִים

יָשׁוּב לְקִבְרוֹ יָעוּפוּ בְּאֵבְרוֹ
לִשְׁמוֹחַ בְּטוּבָהּ הוּא לֹא אָבָה׃

הָהּ הִסְבַּלְתָּ לְמִי עָמַלְתָּ
אָסַפְתָּ בְּלַחַץ וְזָרִים יוּחַץ
נִבְהַלְתָּ לָהוֹן בְּרַעַשׁ וְשָׁאוֹן
וְעוֹד בְּלַיִל נֶאֱזַרְתָּ לַחַיִל
וּפֹה סָבַלְתָּ וְלֹא אָבַלְתָּ
וָאַתָּ שָׁמָּה הֲהֵבֵאתָ מְאוּמָה ?

הַמּוֹן בַּלָּהוֹת וְרוֹב בְּהָלוֹת
שָׁם יַשִּׂיגוּךָ שָׁם יַבְעִיתוּךָ
וְהָרָעָה תִּשְׁקוֹד בָּךְ לִיקוֹד
מִזּוֹם יוֹמַיִם כְּאֵשׁ שָׁמַיִם
וְלִיוֹם שָׁלֵם תְּהוֹם כְּאֵלֵם
וְתָשׁוּב נִבְלָם לְדִרְאוֹן עוֹלָם׃

* * *

וָוֵ״ סוֹכֵן — הֲכֵן הָכֵן
לְבַקֵּשׁ מוֹתָר וְלֹא יֵחָסֵר ?
מְנוּעַר מְפַנֵּק כְּאַרְיֵה יְזַנֵּק
שְׁאֵת יֶתֶר כַּאֲשֶׁר פָּתָר

בְּמַטְנוֹ יְדַשֵּׁן כְּאַבִּירֵי בָשָׁן
וְכָל חֲמָדָה בְּלִי מִדָּה׃

לְאַוַּת נֶפֶשׁ זָהָב לוֹ רֶפֶשׁ
וְיֶלֶף כֶּסֶף לְבַצַּע כּוֹסֵף
מְאַבֵּד הוֹגוֹ בְּרוֹעַ עֵנָיְנוֹ
בַּשֵּׁשׁ וְשַׁסֵּף בַּזֵּר לְנוֹסֵף
שָׂכְרוֹ הַנָּקוֹב כִּכְבִיס נָקוֹב
וְלֹא יֶחְדַּל עַד כִּי יִכַּל

וָאָן יִנָּחֵם כִּי יֶחְסַר לְחֶם
וּפַת לְרָוָה יְבַקֵּשׁ נְדָבָה
טֶרֶם חִתְעַנֵּג וַעֲתָה בַּהוֹנֵג
לִפְנֵי מִדְאָבָה יִמַּס לְמַעֲצָבָה
יֶהְגֶּה בְּשָׁחָף הוֹנִי רָחָף
וְאַחַר הַסַּף יִפָּרוֹשׁ כַּף׃

* * *

וְאַף מִתְהַלֵּל סָכָל וְהוֹלֵל
אוֹהֵב גָּאוֹן בַּחֲמוֹן וְשָׁאוֹן
יִתְכַּבֵּד בְּגָוֶה חוֹלֵךְ בְּגַאֲוָה
דַּבֵּר בְּסָאוֹן יִרְחַב טָעוֹן

הַבְּיוֹם אַחֲרִית כָּרַת בְּרִית
מְרֵאוֹת בְּצָרָה וְהָיא נְצוּרָה :

בְּנֵה בַּעַר ! חָרְבוֹת שַׁעַר
הָכֵן מָדוֹר לְדוֹר וָדוֹר
פְּתָה לַחֲצֵרִים שַׁמָּה לְטִירִים
חֲפוֹר וַעֲדוֹר פִּרְצוֹת לְעָדוֹר
נִבְדָּל אֲמוֹר הַזְמוֹרָת הִגְמוֹר
הָגָמֵר אוֹמֶר בּוֹ תִּתְאַמֵּר

תִּכּוֹן שׁוֹנְמוֹת אֲבָנִים מַעֲרֹמוֹת
גְּבוּלוֹת הַקְמָתָ בְּהוֹן עָצַמְתָּ
שָׁוְא תְּיַחֵל בַּלֵּה בְּהַחֵל
הֲגַם הָרַמְתָּ בַּאֲשֶׁר יָזַמְתָּ
שָׁכָר תִּתְפַּתָּה בְּנַעֲרָה מְפֻתָּה
בְּבֵית מוֹעֵד לִשְׁכּוֹן לָעַד :

מֶכֶּה סַנְוֵרִים הַכֵּר מְשָׁרִים
חָגַם תְּתַגֵּעַ פֶּה הִשְׁתַּעְשַׁע

עִתְּךָ יִבָּצֵר וְחוּטְךָ יִקָּצֵר *)
תָּקִין בְּנִרְדֳּמְתָּ וַחֲלוֹם חֲלַמְתָּ
בְּרוֹחַב אַמָּה תְּכִילְךָ אַדָּמָה
וַעֲדֵי בַּיִת שָׁמִיר וְשַׁיִת׃

* * *

אָנֹכִי לֹא כֵן כְּבִילַי וְסוֹכֵן
וְאַף כְּמִתְפָּאֵר לֹא אֶשְׁתָּעֵר
לָמִי אֲנִי מְחַסֵּר לֶאֱסוֹר אִפָּר
הַבָּא יוֹרֵשׁ וַאֲנִי אוֹרֵשׁ
אוֹ כְּבְהֵמָה עֲשֹׂה פִּימָה
וְרֶפֶשׁ גּוֹרֵשׁ וְרָמָה פּוֹרֵשׁ׃

וּבַמֶּה אֶתְגַּדֵּל וּמָחָר אֶחְדַּל
וְאֵיךְ בְּכֶסֶל אָשִׁים כֶּסֶל
גּוֹצֵר אַדָּמָה אָשׁוּב לָאַדָּמָה
וּמִכֹּל אָסַפְתִּי אָז נָאסַפְתִּי
וּכְכִבְרַת פִּלֵּךְ שָׁם אֶשְׁלֵךְ
אֶפְתַּח עַיִן וְהִנּוֹ אַיִן׃

לכן

---

*) זה החוט החיים / אבל כפי מוסגי מצינים בשם חוט יכומה / וכן הוא נאמר בקהלים כי גז חיים ונטופה / וכלומר ימי קלו מני ארג ויכלו בעצם תקופ / והבן .

לָכֵן אֶרֶץ לְבַקֵּשׁ טֶרֶף
בְּלֹא מְשׂוֹרָה וְרַב תְּמוּרָה
בַּלְבָּלָה וְשִׂמְחָה מַרְגּוֹעַ וּמְנוּחָה
הֵמָּה מִשְׁאֲלִי בְּכָל עֲמָלִי
וּבְסֵפֶק לְשַׁעְשֵׁעַ עִם אָח וְרֵעַ
כָּל מַעֲבָדַי וּמִשְׁלַח יָדִי :

נַפְשִׁי תָּגִילִי בְּמִנַת חֶבְלִי
לִנְתִיב אוֹשֶׁר גַּם זֶה יְבָשֵׂר
וְכִבְלוֹת יָמִים לְחַיֵּי עוֹלָמִים
תִּשְׁאֵר לִבְצָרוֹן נֵצַח לְזָכָרוֹן
בַּעֲמָה תָּרִימָה מִתְּשׂוּאֹת אַדָּמָה
לִמְשׁוֹשׁ מְרוֹמָה בִּמְנוּחָה נָעֲמָה סֶלָה :

י – ל – ק .

הסער *)

עלי רגע הפסנה הנשקף על פני היס הנדול ישבו יהונתן ואהימעץ רועי צאן / ומרחוק נשמע קול / כי סופה ורעש

(* Der Sturm, nach Geßners Jydllen, 3ter Band S. 77.

ורעם יקחם ; קול דממה דקה הומם בלאחת הארו / הכלך
והעולם ידמו נבהלים מחתם ומרוגז תנה ולבה / והרועים
העיזו לת מקניהם מן המרעה על תוך נדרומיתו ; גם המה
הניסו לת הגאן מן ההר למטן מפניע / רק לבדם נשארו על
ראש ההר להביט לל הסער הגדול תשר על היס / ולרחות
בעלות הרעם נסופה וסערה .

יהונתן

הדממה הזאת לימתה היא . ראה ! השמש לגה לבא
ותחכם פניה לעיף ענניס ועניס העולים בהרבי
לל מעל ספת היס .

אחימעץ

גם לעבר פנינו מעבר ליס הלאה בשה שמים ערפל / הנע
שמה / עוד ישקוט — לך מהר יחלוף שקשה / ותריע
קול סוסן נרעש . הקשב ! קול עגות / קול המולה / בקול
יללת מרי נפש / כשמית המון רבה מפני הוא בתוסה /
מרחוק ישמע —

יהונתן

עיור גם ! לאט לאט יעלה האד ירבה עניס בהרבים /
וענני לופל וקדרות השתרגו עלו ממשבי מצולות —

אחימעץ

הבה בהמולה עוד תשמעל תריס קול . הנע / תשכת לילה
נפלה עלי היס / נבלעו כל חיין / בל נראו עוד .
עתה חשבו המלורות / זאך לבדו יהל לבא מנדל המחיר לעוברי
מרחות ימיס בזו לופל ועיפתה *) — לולם שת עיניך הנה /
הרוח הולך וסוער / עתה יבקע ענניס / ברעם וברוגז יהדהם /
יקבעבו בוערו עלי במתי יס / הומה סוף בקלסו — .

הסער

---

*) דער וואלטורק / דיא בארגע / וואס ווייסט פייער נוט צו זיין
פיר דיא יונגע אדלערן צו הויזן .

יהונתן

הסער הולך וקרב / ליום ונורא מאד . למנס חמדתי
הקשיב שמונו / ומעונג בגול מגיל ורעדה שגב לבי
לרגות המראה הנורא / אם גם אתה חפלאתה בם / הוסל נא
עמוד פה / בלא מצער דרכנו / ואם יגבור עלינו זעפו ויש
ירדנו מן הסר להחסות תחת גג אהלנו .

אחימעץ

טוב ! אשב אתך פה / כמוני כמוך אתבונני את המראה הזאת .
עתה יקרב הרעש / הנה יתגעשו מסגרי הים עלי
שפתם / ופרוח סוער בין עפרים כפופים .

יהונתן

מהר הבט אל הים / איך יהמו גליו ודכיו ויזו קלפס עדי
ענניס / יעלו וגבונים ליומים כהרריי־לור / ובשחון
עוזה ירדו תהומות / יבלעו בתהום רבה / עלי גיוס להעיס
להבי ברק / וקופע כמו אפלה מנודח .

אחימעץ

אהה אלהים ! רחם ! הבט אחי ! אניה תנוד שמה עלי
מסגר כלפור בודד על גג / הם ! עתה
קסגר / ליה / ואיה אנשיה המומללים — הבלחים — ?
התהום ־־ קברם ! —

יהונתן

האה ! שמה / שמה / (לא חולם אנכי) הלאה עלי גיו הבל
קבשת האניה / אנה אלהים / פלטם ! נא פלטם ! —
הבט / הנה עבר עליה נחלה / הם המים שטפוה — . מה
בקשתם / כי עזבתם את אדמתכם וארץ מולדתכם לעבור
תרחות ימים ? אם קטפר ארץ אבותיכם די מחיה לעבור
רעבונכם ? — למנס עזר בקשתם / ומות מר מצאתם .

אחימעץ

לשוא יבכיון אבותיכם ובשיכם ושפכם על חוף מולדתכם ?
לריק ידידו נדר במקדשמו למען שובכם . גם
קבורת

קנורת חנסים לא תהיה לכם / עוף השמים ודגי הים יאכלו
את פגריכם . — הנה אלהים ! אחת תשאל לשכון תמיד שלו
ושקט בגל מלונתי שמח בחלקי / עושר לא אבקש / אדמתי
וטפחות שדי יכלכלני / ועשרות לאני יסביעני שמחות .

יהונתן

יפה תיסרני יה כמו אלה / אם מעתה כעם התשוקה ורוגז
שבלע ילחלון לבבי / אם לחמוד יתר מאשר נפל חבל
לי ; רק מרגוע ובניתי לחם .

אחימעץ

נרדה נא אל השפה / אולי ישליכו הגלים את גוויות הנערים
החלה עלי החוף / אם יש בם עוד רוח חיים /
נגחמה בהליל תוקם מבחר שחת ; ואם לין / נביאם בשלום
אל משכבותם / ונתנה לפגריהם קבר למנוחה .

* *

וירדו אל השפה וימצאו נער יפה תאר שוכב מת בחול /
ויקברוהו שם בדמעות שלים . ויראו עוד שברי החניה
נשוטים הנה והנה עלי השלג / ויבקשו תחתיהם לראות אם
אין שם נפש חדש עוד / וימצאו מרגו ויפתחהו ויראו והנהו
מלא סגולות מלכים והון כביר .

יהונתן

מה יתן ומה יוסיף לנו זאת ?

אחימעץ

נחנו נקחהו למשמרת / לא לנו ולא לבנינו / חלילה לנו !
אך להשיבו לבעליו אם יבקשוהו / או להתנו לנפש
נענה וחסר לחם .

* *

מאין דורש ומאין מבקש / שמרו את האוצר הזה ימים רבים
בל שלחו גו יד . ויהי כאשר ראו כי אפס דורש
ומבקש / בנו גו היכל גדול על החוף / ויקימו שם עמודים

שאכני נזית יקרות אשר נגי ההיכל נכון עליהם / ובתוכו הלינו קטנת נערה שקטה ושלוה על תנוחות שדה / תכנית המנוחה / ויקדישו את ההיכל הזה אל המנוחה ואל השלוה ואל כל חיים השמח בחלקו .

כל דודפי כבוד כל אין לעושר
זורעי שוא הם / אף עמיל יקצורו
כחם יבלו בם ובעת ההשיגו
אותם / הלא הבל וריק יעזורו .

שמעון בר"י .

לזכר ריעינו המחבר ע"ה אשר עמל בעדינו כל ימי שבתנו יחד / ויגע מאד לצרף לשוננו הקדושה כאיש חיל ופועל טוב / הצגנו את ההעתקה היאת אשר נשארה ממנו בידינו / בחדש הזה / הדש שמת בו זה שנה העברה / למען הקים שמו בין משכילי העם .

דברי המאספים .

חדה

תהום אמר לא בי הוא / בשדה היער לא מלתנוהו / אל שאול תרד עם תשיגהו . היא לא בשמים / גם לא בחם רוח עפר ומים / ואולם היא בעילם המדינה ובעיר ירושלים . לא בימי חדש את חנוך / ולתי בימי אמרפל / לא קרחה לוד / תמיד תשכון בערפל . לא תבוא בניח המשחה / אך אל היא החבל / לא בחדש ולא בשנת כ"ח פעם ביובל . לא תרד מטה ואולם היא ממעל / לא במוסד וקניס אך עם בני בלי עם ובן בליעל . היא בין יעלת חן ואילת אהבים / כרחל וכלחה הנעימים והנאהבים / פניה פני להבים . אני לגלע נכון כי נפלתי לפני בני עולה / שלחתי נפלה / ואני בתוך הגולה . תכן מבלעדי אין כל / אין מלחמה ואין שלום / אין מלין ואין חלם / אין לב ואין כשלים .

מכתבים שונים

דרוש על השלום *)

הנדרש בבית הכנסת דק"ק ברלין יע"א, ביום
שבת קדש, בחדש מרבין בשמחה, הוא
חדש אדר, בכ"ד בו, שנת תקכ"ג לפ"ק.
מהרב הגדול המפורסם החריף וחבקי כמהור"ר
אהרן בן כמהור"ר משה זצ"ל שהיה ראש
בית דין דק"ק הנ"ל.

אחי בית יעקב המקשיבים לקולי

אחרי כל המלחמות אשר מלחמנו, אלהי אבותינו היינו והגיענו
ליום זה. יום שמחה, יום אשר לא יפסוק זכרו מזרע
דור לחרון. ויהיה לעם נולד במלכות הזאת ליום קדוש,
ויום חג. כאשר לחמנו ולחמנו המלחמים חוגגים, יום הוליך
ה' את אבותינו מארץ מלרים, והוליכם ביד רמה לפני
רודפיהם. ימי קדמה חלפו, ומוסרי משפטי אלוה עברו.
היום אנו חוגגים יום כפרה, יום ישועה, יום הצלה:

אנו נגשים לפני כסא רם ונשא להודות, לא כימים הראשונים,
כעל גמולות, כעל ישלש חמש לנרינו, גמול לאויבינו.
ויו נלחם בגבלי נקם, בשפיכת דם אדם כאחד ממנו; לא על
כי ידינו רמה עלי יצורי אלוה, הנלחמים והנאלחים:

לא כן עמנו היום; כי אם נביא לה' כבוד ותהלה, על
כי החזיר את המנוחה והשקט בארץ, הסיר לחוח בין
יושביה

---

*) הדרוש הזה נכתב בדפוס מיוחד בעת ההוא, אך לרוב יקרו וטעם מליצתו
הדפסתיהו פה למען ישועע קולות וילמד דעת סדר חת דברי הדרשנים
בפשטות וכן. דברי המאספים.

יוסניה / וריעות בין רחמי הרים נבונים / לחסר בידם מוסר
שנע מוסלים / ומקל תכחרה / להכל מקרה בני אדם :

נזבחה לה' זבחי תודה / ולא יחלל תפלתינו למקח קול
דמי מדוקרים / ישי מוח פלימו • נשרה לו שיר
חדש / ולא יתערבו בשירי שבחנו / נחקה סובלי יגון ; חין
עוד שמחתנו פרי חגדון לחרים / לח נחלה עוד מוסר שלומנו
על שכמינו / ובחבורתם נרפח לנו • עתה יש לחל ידנו להחוב
חת רעינו כמונו / יש לנו לעבוד חת ה' בורח שמים וחרץ
שכם חחד / להיות עזרה נחנח להשחדל בהצלחת נרוחין :

אשרי המניע לחמונת עת חסן ישועות הוחת / לחסר עליה
היינו תוחלים וכוחנים זה שנים רבים !
השלוש הוח תכלית הבריחה !
השלוש הוח ריעות הנברחים !
השלוש הוח החסר החמתי במרומים !
השלוש קול שמחת גחולי ה' !
השלוש יהיה הבטורה הרחשונה לחסר בה יפתח המלך המשיח /
עת יקנלה לישרחל / כמאמר הנביח כיה נחוו על ההרים רגלי
מבשר משמיע שלום :

החכם ר' יהושע חומר (מסכת דרך חרץ) גדול השלוש /
שמו של הקב"ה נקרח שלום / שנחמר ה שלום •
חחי ! כבר ידוע שהשם הנכבד הזה / מורה בתורתנו הקדושה /
על השלמות כח שלם ממעל / לפעולות חמדיו הנמשכות
ממנו / ועל השגחה חלהית הפרטית / לחסר בה מסבב נסבית /
כפי חשר נזרה חכמתו הקדושה • והנה כונת ה' לחסר למענה הוח
בורח / ומעמיד ומנהיג חת עולמו / כונת תועלה / להשפות
מטובו על ברואיו / בחסדו הגדול • שנחה לחנות הנבראים /
וחכליפה להחציל מחור חין סוף עליהם / ולפרסם כבודו
בעולמו / כמאמר בעל המשנה כל מה שברח הקב"ה בעולמו /
לח ברח חלח לכבודו / שנחמר כל הנקרח וכו' :

ובהיות שהמלחמה היח סוקרת חת הכונה הזחת / כי כלה
ונחרלה היח לבעלי הריב / בחופן שכל חחד מהכון
למנוע שלמות זולתו / וברור הוח שזה הכך הכונה בדרון החל /

לכן

לכן דרכי הסנחתו נסתרים בעת הסיח / וגרחם לנו / כחלן קדוש ישרחל עזד חת הארץ והנהגתם .

ולסבה זו נקרח הסס הנכנד המורה על הסנחת החלומדת חסדו ה' שלום / מלד שהוח נותן בה שלמות לנריאותינו :

חבם לחר מהחכמים הגדולים מבני עמינו חומר : גדול השלום שהשלח הקדוש ברוך והחיה משכלת חת הארץ / מה טעם שנחמר חם בחוקתי תלכו וחת מלותי תשמרו ועשיתם חותם וגו' ונתתי שלום בחרץ ושכבתם ואין מחריד / והשבתי חיה רעה מן הארץ / וחרב לח תעבור בחרלכם .

ואלה דברי השכל הינם נריכים חזוק . הלח הין עד כנעל הנסיון / טעמנו רחינו כי רע ומר הוח לנית חיבה עם שכינו . עוד היום ההוח שמור בזכרוננו / עודנו בחבו / יום מנוכה ומבוסה / לחנר בו למדנו להבחין / שחין החיות רעות משכלת חת הארץ / כחשר תעשינה החיבה / השנחה / הקנחה / והמחלוקות / וחולדותיהן כיוצח בהן / הריב והמלחמה / שמה ושעוריה .

עוד היום הזה זכרנו חת הדלקה וימי לבל / לחשר שכר הדבר לח נהיה / ושכר הבהמה הינה / וליונה ולנח הין שלום מן הנר / כי ה' שלח חת כל חלה חיה ברעבו כדברי זכריה הנביח (ה' יו"ד) .

בעת מלחמה משמינו לנח ברכה / החריבות לנח הועיל / והמשכיר ל משכיר לרוב נקוב / וחיה מכיר במלחכתו הינו נשכר / היינר מתעצב ל לבו / החמונה נחנחה / התוכיה מסתתרת / והקשה שנקללות כנוכר בתלמוד ירהבו הנער ביקן והנקלה בנכבד .

ביעת מלחמה שכר לחד לח נהיה / הטריס שרופת חם / החרמנות נהרסות / וכל בתי חסד הבנויים לתלפיות לחכמה ולנמילות חסד נתוצים / הדתות נרמסים ברגלים / מלחכות חובב חכמה בזויה / ומה שהמליצו והפעילו קדמונינו / בכמה מלות שנה לתקן ולהועלת ענין בני חדם / נחרב בומן קלר ; ושכר הבהמה הינה / עבודת החדמה חין / שדד שדה / ענשו פרודות תחת מגרפותיהם / ושכר כל עוד למחה בה /

והולידה

והולידה והלמיחה / אין משביע בעלין / כי ורים הולכים לאחו /
ובעודו בכפו / החויב יבלע זיעת אפו •

לבן כאשר הבטיח ה' להולכים בחוקותיו / ושומרים מצותיו /
לתת להם ברכות גשמיות עלי אדמתם / וידע שאין
תועלת בהם כל עת שחרב מלחמה תעבור בארצם / ממך אליהם
ברכה אחרונה / לקיים על ידה את הראשונה / וזה לשונו ונתתי
שלום בארץ / רצונו לומר אני אתה לעוכותיכם לב אלה / אשר
בידם כח ורצון לעשות שלום / או מלחמה / כדברי שלמה :
פלגי מים לב מולך ביד ה' / על כל אשר יחפץ יטנו •

והוא כמו ה' קורא למי שיש ויש בכם / ונוטה נהרות להשקות
ארץ תלמוחות / ושדה למאה / ולמאה אחו / כעם
לברכה ; ופעם מעלה תהומות ופרץ נחל מעט נר הנשבחים
מני רגל / לשחת את הארץ / והוציאו מכריס / ונחדה מקומם ;
כמו כן הוא נועם את לב המלכים כפי רצונו / אם לשבט / ואם
לחרבן •

אם מוסכים אנחנו בעונותינו את מוסרי משפטו על נוחרינו ;
אם מבזים אנו את חקותיו ;
אם אנו מעליכים משפטיו לחריבנו ;
אם עוזבים אנו את בריתו :

אזי ישלח יום ברעהו / וכל פעולות יגיעי כפינו הולכים
לעמיון ;

אבל אם אנו הולכים בחקותיו / ושומרים מצותיו לעשותם
וגו' נוטה *) אליהם כנהר שלום :

אזי הוא נותן שלום בארץ ונשכב ואין מחריד •

אחי המקשיבים לקולי !

ברי להכיר גדול ערך השלום / אשר אנו חונגים היום /
למען יאיר אין ערכו בהיר משחקים / אנו נריכים

*) נוטה בינטיה ויטנו במשלי כ"ו דומים בהורתותם / ופירושם בשני המקומות /
מעיין במקום והשיבה / הנופל על דבר הנטיה לכאן ולכאן •

מן הענב / אשר נעשו למען השלום / וכי ה' המשדד מערכת
הענב / נדך את עמו בשלום / כי קצר קצרה יד הענב
לעשות את כל המעשים האלה .

ואולם מה לי ומה כחי כי אוחל לבחר לכם בחר הציר
את כל העולה על רוחי ? נאמת לי רוצן אחת משת
פעמה אשר נגעה לבבי / רוח נעני הניקתני / מלאתי מלים /
יתרוננו בקרבי / מי ילין רחשונה ? ואם אמרתי אספרה נא
חסדי האל / כאשר לבי רחש / וכאשר כל מחשבותי מתפעלות
על ידן אשר לדעתי אף בלב עולות תפעלון / ולב האזן אשר
בתוכנו מרגיש כח הערה הזאת / אף כי בלב מבין ב פעולות
ה' : לא אבוש עד תכונתם / לא אעצור כח לספרם / בספת
נשר ובלשון קרון מחומר / לולי ה' עוזה חדשות לברוא רוח
חדש בקרבי .

ה' חסדך עד השמים / ואמונתך עד שחקים / צדקתך כהרי אל / משפטיך תהום
רבה / אדם ובהמה תושיע ה' .

אין אפוא אתם חוקי מלת מבחיני דרכי ההשגחה / וכל הפלאים
ליקח הנהגת העולם אל מקרה בלתי כונת מכון ? איה
אתם בוזי אלוה / אשר בחוש נפשם שחפו רוח האלהים / ואומרים
לא ירואה יה / ולא יבין אלהי יעקב / את כל אשר נעשה תחת
השמש בעפרות הגל ? לכו / וראו — והכלמו — ! עוד ה' יש הוא
אלהינו הוא אשר היינו / עם פריסין נשאר לעם עלי ארץ / וה'
הוא אלהינו בחמת ובצדקה / עודנו חיים עמכם היום / ובחיי
ארץ ושמים / ומלכנו אשר ה' יתן נורו עלינו פלאי וגם לעמים /
עודנו מושל עלינו בתפארת שלום .

מי פעל את כל אלה ?

מי הרחיק מגבולינו את שלום המלחמה ?

מי שת עור על נבור אשר יושיע ?

מי סורו בחכמה ?

מי שנם — מתני חילו ברוח מביר וגבורה / עד כי מלא מכם
רננה ירדפו ?

מי שקל בפלס פרים / שהמועט יחזיק נגד המרובה את אבדה
חכמת חכמיו / ובינת נבוניו נסתרה / ואמין לכו בגבורים
אמר נואם ?

מי שם גבול לצעדוריה / ואמר עד פה תבוא / ולא תעבור חק ש
הלא ה' הוא אשר עשה את כל אלה ׃
ה' הוא אשר אמרנו / ובו רפאנו / כאמור אשיח ה' / בינו
בוערים בעם / היוסר גוים הלא יוכיח ׃
ה' הוא אשר חלק מחכמתו למלאנו / והפר מחשבות מתנגדיו /
כאמור כי ה' יתלהים : המלמד לאדם דעת / *) ה' יודע
מחשבות אדם / כי המה הבל ׃
ה' הנדיך ורחוק / הוא אשר השקינו את כוס התרעלה /
עד כי לבדה כל תקוה / עד כל חכמי עולם ממתים מחלד /
הניעו רחם עלינו ואומרים : אין ישועתה לנו באלהים סלה ׃

לבן כה אמר ה' נאום / כי יפלא בעיני שארית העם הזה /
בימים ההם / גם בעיני יפלא נאום ה' נאום / והנה
אני מושיע את עמי מארץ מזרח / ומארץ מבוא שמש / ושכן לב
לעם / והיו להם לאלהים / באמת ובצדקה ׃

מיתה נוכל לשיר עם המשורר הקדוש : אשרי הגבר אשר
היסרנו יה / ומתורתך תלמדנו / להשקיט לו מימי
רע / כי מי שמיחם פגעי נכותו / ואת כל התלאה אשר
מלאתהו / למקרה בלי כונת מכון / או למערכה הברחים /

---

*) לפי משמעות המקרא פלאה בהצטה לשמוה / שהמקרא מתלמד לאדם דעת
וגו' מחוסר למה שלמעלה / ואולם יתכן ג"כ לפרשו לענין שלאחריו / כי
אז יוכר מובן ההכנה תכוף עתה התקרותה / כי המשורה הבוחן רחוק בתחלת
התחזוק / שה' יודע כל הבנות חומריו / כי הוא הנושע לזן ויוצר עין / הלא
ישמע ויביט / הלא יומר מי שסוף הסורה לחבר בלי חומי בני אדם ובחומם /
הלא בוחני יבין הבחות / לחבר יעשה אדם וחי בהם / וידע מה שיודע האדם
בחמציות חומרו / וזה הוא פוחר דעת קצת חכמי עולם / כחומנים שבסורת
היה / יוחר בעלה ובצבר / מליחם לבסורו / שיגיעי בהצטה פרטית / על הכלי
הבפנים הנפגדים / ועל הדברים אשר אין מגיעים בחומים / מפני זה המשורך
בקדוש נומר לחחר המלמד אדם דעת / כי' יודע מחשבות אדם (לפי כי) המה הבל
ונפגדים / וזו תלית כי פירושו לפי כי / כחבר נמצאו לו הולאה בזלת בכמה
מקומות בחקרת כ"ל לפי כי אמחשבות אדם מקריים ונפגדים הם ולאדון עצמותיהם /
ולפי כי הם הבל נמור / גם כל זה ה' יודע מחשבות אדם / לחכי שהוא החונן
לאדם דעת / וידיעתו הנעלה נפלאת מידיעתו הנלחית / הלא יביע מה שבלב
לנו / ונדע מה שיגיד אדם אחר בעבר יהיה ׃

מסנות מחיצות, לפסר שמא יאמר כום שהרעלה, העוברת
עליו בעל כרחו, בהסק ובלי חרדה, ואם בגבורות לא
יתאונן, ולא ירגו, כי אם יבא בדד וידוס, אבל לשמוח
ביסורים, לגיל ברעדה, בקרוב נגע לאהליו, בשמח לפי דרכו
אין לו יסוד שיסמוך עליו, ואין לו פתח תקוה, לדחת אל
עמק עכור בשמחה ובטוב לב, ומפן דכאו החלי, כי היקרון
בזה לאכס בעל התמונה, המאמין בהשגחת מסגיח, המרחם
על יצוריו ומשפיע עליהם מטובו הגדול.

זה חוח אסר יבין, שה' בחנם קטן יעזוב וברחמים
גדולים מקבץ;

זה חוח אסר בעת צרה, בעבור עליו שוט תוכחת אלהיו,
ונגעי מוסריו, יכול לסיר בשמח את השיר הזה: אשרי
לי אשר תיסרני יה.

זה חוח אסר לאד מקורת ה' לבבד דרך קדם השנאה:

לבן אם יאוכה לו כל הון, שמוך לבו לא ירא ומשמועה רעה
לא ייראי, נכון לבו. ואף אם עלמו משערות ראשו
שויניו, בשבעו להרע לו, דניס קמים עליו, ואפפו רעות
עד כי אבל לספור, ויפן כה וכה, והנה חוח נעוד מכל ואין
עוזר לו, אסר מולדתו שממה, נאלמו למבוסה, אוהבי נפשו
וקרוביו מות ירעם, או הלכו שבי לפני שויב, נקי כפים —
ואולם מה לי עוד פה להמשיל משלים, ולדמה דמיונות, הלא
תבינו, אתם אחרדי לדברי! שמעתי עיני ולבי, על נבר
פוקס על, מופת התוכיח, אשר יופיע למשל קפארת,
בספרי דברי הימים, לדורות הבאי, עלי ארץ. מי יספר לכם
אהלה יאקה לו? מי יפתר מדותיו העוזות והנחונות, ולא
לר כחו, ולא התרפה ביום צרה; ודי רוח אלהיו ביה,
לאמרם ולבתבם בחרט חנוך, לפניכם היום, אשר, אתם עדי
גדולתו! להעלות זכרונם בקול דברים זה יהיה לי, כאשר ירצה
חים, לנייר דמות השמש בהדרים, בעלם השמים לטוהר,
בתבניתה וכמתכונתה? — אבל גדול מכולם שמו, זאת לאירה
בעיטה בתיבה יהביה שבחו, רלו מה פעל ועשה פרידריך, עת
שמוהו הנדיבי, כאוצרה לחניסה, וימרדו ורובו אחור וקדם?
אלא שאך את דרך ה', כאשר יאות למלך גדול, בשא על שכמו

משתה

משפת המלחמה לבדו / ותמיד קל מהר חס לעזרתנו / ממש
שסקדה הרעה לכלותנו / לכך חכמי' בערמס / סוליך יועצי'
סובל / אין מעצור לרוחו כסופה יחתה מלחה / כך עבר מפלך
לפלך / נמון והגיל פסוח והמליט / ותח רכבי רוח יוסיע /
בכל קרבם אליו / זהו פועל חכם / ענה עבודת הבורא /
שאר משמרת השכל / ותח מוצא הדבר / סניח ביד מנסיע
קורותינו / כפי חכמתו תשר לה תכלה :

כי כאשר נפעו בני ישראל ממצרים / והיה לפניהם יס רחב /
ומאחריהם צויד רודף וחילו / ויצעק משה אל ה' / ויאמר
ה' אליו מה תצעק אלי / דבר אל בני ישראל ויסעו / ואתה
חוא"ל אין לפס אלא ליסע / כלומר אין לפס לעשות עתה
אלא ליסע / ולהשען על הבטחותי / המה יעשו את שלפס /
ומשה יעשה את שלו / להלפס / ואני אעשה את שלי ואשה
ואגמור הדבר כעלתי וחכמתי כראוי :

באן למדה תורת ה' דרך ארץ / שאל יבעט אדם בעת צרה /
כי אם יאב בדד וידוס ויתחולל / יש שכחו לשנול /
ויעשה כל מה שהוא מחויב לעשות בפקודת משמרתו / ויזן על
כ"ו / אשר נו ה' קורא לומו / ועל מקומו אשר הפקידתהו
ארץ מולדתו / ילך במרחב רגליס בתוך אנשי אם ורעם / וירכב
על דבר אמת וענוה לדק / בכל מקום אשר לדק יקרא לרגליו /
ואם הוא עד שפת עמקי תהום / ואל יירא בהמיר ארץ / ובמוט
הרים בלב ימים :

בי עד לדק יסוב משפע / ואם כל יושבי תבל יחד יתלחשו /
יגידו על נפש לדיק / להמתיק סוד לחבדו / ובכל מחמדי
כחס ומרמחס לעמותו / לשוא יעמלו / כי לסוף / עד לדק יסוב
משפע / ואחריו כל ישרי לב / לסוף יורח לדקה כאור נוגה /
ויאיר בעיני שוכני לדק / ויפלו על פניהם / זיכירו בי אלהב
אלהים היא / וכי לא לאדם המשפע להרשיע האמת / לא לאדם
הכח להפיל אדמה מעשרות בלדיק / היושב בסתר עליון / ובצל
לדק יתלונן / כמאמר יסעיהו (נ"ד י"ז) / כל כלי יוצר עליך
לא יצלה / וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע / זאת
נחלת עבדי ה' / וצדקתם מאתי נאום ה' :

אמנם כמה נקדש לאלהי קדם / על כל הנפלאות אשר
עשה לנו / וכמה נוכל להיות רחוקים לחסד כחל /
אשר בחסדו העיר הנבור אשר יושיע / והנן נעדו ושמר לומו /
להגלחת ארן הוחת והגיד לך אדם מה טוב ? ומה ה' שואל
מעמך / כי אם עשות משפט / ואהבת חסד / והצנע לכת עם
אלהיך ?

אחי האהובים ! נפנדה נא את ה' אלהינו ונאהב את רעינו
כמונו / זה כלל חובות הלבבות אשר ה' שואל מאתנו /
ומלך הכבוד אהובים לעצומים / גם אם לא הגיע אלינו
מלות הבורא בגלגל / כי בחם נתקיימה הגלאתנו / והם לטוב לנו
ולנפשותינו / וזה אמרו : הגיד לך אדם מה טוב ומה ה'
שואל מעמך וגו' :

האדם ! מה ה' אלהיך שואל מעמך אשר לא טוב לך / הלא
זה לאהב עושה נאת רוח ליוצרך אם תאהוב את
רעך / ותשתדל לעזבתו / זה אקדש לאלהי מרום / אם תעשה
משפט / ואהבת חסד / והצנע לכת עם ה' אלהיך .

ואת הנביא זכריה מביא לזכרנו / שה' אינו שואל ובחי
קודש / מן האומה אשר הגיל לזאת / כי אם קיצוך לה'
מסור פר / עשות חסד משפט / ושמור מלוה שבין אדם
למקום / ושבינו להבירו / כי זה כל אדם ; שנאמר : כאשר
זממתי להרע לכם , בהקציף אבותיכם אותי , אמר ה' צבאות
ולא נחמתי . כן שבתי זממתי , בימים האלה , להיטיב את
ירושלים , ואת בית יהודה , אל תיראו , אלה הדברים אשר
תעשו דברו אמת איש את רעהו , אמת ומשפט שלום שפטו
בשעריכם , ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם , ושבועת
שקר אל תאהבו , כי את כל אלה שנאתי נאום ה' .

אליבם חיסים מבית יעקב ! אשר נקהלתם היום לפני
ה' , בתוחה ושלום , זכרו הנדרים אשר נדרתם
לה' ביום צרה , וחדשום בקהל המון חונג , למען יעמדו לנו
ולזרעינו אחרון , לזכר עולם ;

רחמנו על אומתם הנריכים רחמים , כאשר רחם ה' אתכם ,
יום קריאתם אותו בלב נדכא , התענגו לב יתומים

ולמנוחת / כאשר הכליב עלהי השמים את לבנו / והכנעו לפני
ה' / ועשו את דברו / והחכו את רעיכם / זכרו כי בני אל
אחד אנחנו / הלא כל אחד לכולנו / ואל אחד ברחנו לכבודו /
וחקק בלבנו את הטוב / והחכת הברית • עבדו בלב שלם את
ה' / ואת מלככם המעיב לנו / אשר ה' בחר בו בחסדו / ושם
המשרה על שכמו למשול עלינו •

אם תהכו את רעיכם כמוכם / לזי הצורף יתמיד טוהרכם
ויספת שלום לכם בארלכם / וכבתם ואין מחריד •

ה' אלהים לבחות / שמר נא את מלכנו / עטרת ראשנו /
נגיד לחומים היקר / ההולך בדרכיך / המושל בחכמה /
ובצדק ימליך על יצורי כפיך / תמליכהו ותמשילהו לאורך ימים
במנוחה ושלוה / על עם משמעתו / אשר בידו יצליח וישכון
בטח / ולא תעבור עוד חרב בארלנו / ולא ישמע עוד במלכותו
קול פחדים בחוציהם / כי אם בכל הרחובות ומוצות / מחולת
מחנים / מכחורים ובתולות / ילאו במחול משחקים / להודות
לך בשיר תודה / והזקנים על משענת קנה אשר בידם / יספרו
לבני בניהם / ובני בניהם לדור אחר / את כל הנסים אשר
עשית בארץ / על יד נגך פרידריך • ומברכותיך תברך את
בית המלך • שמור נא את הגבירה / אם הארץ הזאת / אשר
הקפלה בעדנו ביום צרה / ואת שרי המלך אשר מלחמו
ביום קרב בעדנו / לפאר את שמך / וגם אשר יורש המלכות /
ההולך בדרכי פרידריך / תקדמנו ברכות טוב / ונברכו בו כל
תרלותינו • שמעת נדרי / נתת ירושת טוב ליראי שמך / את
בריתך החייס והשלום למלך תן / וימים על ימי המלך תוסיף /
ושנותיו דור ודור / ויסב לפני אלהים לעולם / חסדך ואמונתך
הכון עמו / אף ורועך תאמלנו / ותן לותנו לחסד ולרחמים
בעיני המלך / ולוש יספיע חסדו על שארית יהודה וישראל
שנאלתה •

ואומרה שמך לעולם ועד ותאלמה נדרי יום יום / וברוך שם
קדשך לעולם ועד אמן •

בקורת ספרים חדשים.

ספר ראשית למורים כולל עשר שערים בחכמות לימודיות

ושבעיות, מאת **ברוך בר"ל לינדויא** חבר לחברת שוחרי הטוב והתושיה · **ברלין** ברפום חברת חנוך נערים תקמ"ט · (קנ"ט דפים שמיגית העלת מלבד ההקדמה וההסכמות · מקחו ח"י גדולים) ·

תחלת חכמה לחפוץ חכמה, אם יחפצנה יאהבנה · כי יאהבנה ישמור מצותיה, ושומר מצותיה יחיה לעולם · (חכמת שלמה ו' י"ח י"ט) · החכמה היא נשמת העולם, וכמו שחיי גוף בלי נשמה נמנע, כן חיי העולם וקיומו בלי חכמה נמנע · מרחם מקדם נסכה, בה נוסדה ארץ, ובה חוללה תבל, לפיכך היא לבדה מלהים משחקת לפניו כל עת, משחקת בתבל ארצו ושעשועה עם בני אדם, אשרי אדם ינחר בה, לקחת דבריה ולשמוע לקחה, נכון יהי' דרכו, לא יהונה אלין רעה; כי תגביהנו מעל כל מכשול ופוקה, תשמור נפשו מכל חלי וכל מדוה הנולדות מארבעי המדות הרעות, תמן מרפא לנפשו בהולך בה שחק לו ספחת שעיפי הספקות ומזימות הודון, ותשפיע שקוי לעלמותיו בשמח לב רוחו קמיד בתחבולות רמות ורעיונות נשגבות, תאיר עין השכל לראות אור בחור מלהים בהשיגו על פועלו ועל מעשהו, ותגריף לבו ליראת לב ה' יראת רוממותו וגדולתו, כי זה כל האדם · ומה נעמו דברי מלין בלמדו: אין שכלות כאיש יקנא לאחר למעלה ממנו בחון ובשלמה, ולא יקנא לאחר למעלה ממנו בחכמה ובדעת קדושים ובמזמה, ולא ידע כי לפעמים הוא נעלמתו יביאהו לדבר משמה, והחכמה תעוז לחכם והיא סגנת חיי הנשמה · ומכם קנאת החכמה הנאוקה למשכיל לא תסיר כאחת הקנאות

הפחותות למען עשות שם וכבוד וחיל בארץ / כי אם להשיג חכמה לשם / כדברי החכם / ר"ל למען הסיג על ידה דרך מבוא להתקרב אל תכלית השלמות האמתית / כי זה מגדר החכמה כאשר הזכרנו כבר בהקדמתנו לספר הביאור תקמ"ח • ולמען העמיד הקורא הנעים ! על אמתת הענין הזה / והורות לך הדרך אשר תלך בחפלך קרבות החכמה / נעירה נא לך רומך להתבונן על תהלוכות קנת חנמי החכמה ועל חולותיהם וקראה כי לא כל שוקד על חכמה חכם אמתי / ולא כל רועה בינה חיים תבונה / ובכח ההתבוננות הזאת תבין את מחסורם וכבת המחסור הזה / ותשמר מהם • הנסיון שבכל יום ויום יראה לנו חנמים מחנמי החכמה אשר נהייתי חכמתם לרע להם • הכאיבו את גופם ומשמן בשרם ירזה / גם רוחם הומה עליהם כל היום / וכלחם נעכר / לא ימלטו נועם בקניני העולם וסנולתם אשר יסביעו טונג רב לנפש המשכלת • רע רע יקראו לכל נמלץ / ויבחרו מחנק נפשם מלהשתוקק בעולם אשר מחכו בו / וידמה לך הנסיון הזה להזור את כל דברי החנמים השלמים המשבחים את החכמה / ומהללים בשערים מעשיה לאמור : שהיא מחזקת את האדם ומרוממתו על כל מקרי החבל ועמלים • אפס דע / כי בבחנך את החכמה ואת תולדותיה בלב ברוך / ובשוך שניך לשום עין על החנמים האלה אשר לא מלאתם נכונים / תראה כי חנו בנפשם והלכו בקלקלות בהחלם לעשוק בחכמה •

בבר ידעת כי החכמה תכלול כל למוד וכל מחשבה וכל פעולה וכל מעשה וכל הנהגה המקרבת את האדם אל תכלית שלמותו • ואם כן / כמו שרבו הלמודים והמחשבות והפעולות והמעשים וההנהגות / כן רבו חלקי החכמה / וכמו כן רבו גם המשתולים אל אם דרך השלמות אשר יתהלך בם האדם איש לפי תכונת נפשו ומזגו והכחות הנשרשות בו לפי בריאתו יצירתו ומלבו • ואם נאמר דרך משל : שמשבע בעל הלחה הלבנה להיות מסוגל לחכמת ההנדסה / ומשבע בעל הלחה האדומה להיות מלין ומשורר ומופלג בענייני כת המלחמה / יהי' דרך שלמות בעל הלחה הלבנה / ההנדסה / ומלחכת

הזיר והמליכה משלמות בעל הלחה התדומה / והפכם לאמנם לו נמנע לגמרי / לו לפחות עמל מכחיב מבלי הסיג תכלית שלמות כל ימיו • לזאת יתות לחדם הנוחר בחכמה לבחון תחלה את תכונת נפשו וילירותיו לדעת לאיזה חלק מחלקי החכמה הוא מסוגל ביתר שחת / למען לא יגע לריק בזולתה ולא יעמיס עליו עול שלא הוציל / וסופו למחום בה בכלל • ועל זה הזהיר החכם באמרו : דבש מצאת אכול דיך ר"ל קח ממנו מה שדי לך לפי תכונת נפשך והשגתך / והשאר מלנקם לבית למעלה מכח השגתך / פן השבענו והקאתו / ולא יאחר בידך מלומה • לך להיות מחדם קלוד כח לדעת תכונת נפשו וסגולתו לאחד מחלקי החכמה / זה מלד מחסור ידיעתו / וזה מלד רוממות לבבו אשר יתנשא לאמור : ידי בכל / לא נופל תחבי אשר היו לפני / ומה ידע אנוש זולתי אשר לא חוכל דעת גם אני / ובזה הוא הולך שלקלקות ומשחית נפשו לבלתי השליח לשום דבר : ראוי לאנשי החכמה אשר בא בלבבם התשוקה לתקן את הכלל / לבחון בחינה כוללת מועלת לכל אדם יהיה מי שיהיה לסקל לפניו דרך ילך בהתחלתו בחכמה / ובו ימלא הסיג די מחמו למען התקרב אל שלמותו / ואם לאל ידו להוסיף דעת להעמיק חקירה וללכת בגדולות ונפלאות במחשבות רמות ועמוקות נשגבות / מה יפה חלקו • והבחינה הזאת אשר נעמוד עליה פה בדרך הקלור תשתעף רק על סדר התלמוד •

אחרי אשר השכמנו יחד מנחנו וקורלנו הנעימים / ואם בחורי בני ישראל אשר נורו לומר בלבבם למחום בשכלות ולאחוז בחכמה / כי החכמה לא תנוח בנפש החוטאת / ר"ל בנפש אים אשר יבקש חכמה למען התפאר בה / ולמען התגדל על זולתו / או למען עשותה כקרדום לחתוך בה / כי אם בנפש הלדיק אשר חפץ בה למען ברנות דעת והשלים את נפשו לבעבור התקרב אחת אחת אל תכלית שלמותו אשר שם חק לו הבורא יתברך • והנה ידענו כי תכלית כל תכלית היא ידיעת האלהים יתעלה ומציאותו בלב שלם וברוח / ותמונת שלמה שכלית בהשגחתו בחסד וברחמים על כל בריותיו למגדול ועד קטן ובהשארת הנפש בעולם שכלו תרוך / ויקר הלמודים

הנשגבים האלה אשר לא דברה נפש תורתנו הקדושה בפירוש ,
כי אם הניחה לנו גן עדן הזה להשתעשע בו כל ימי חיינו ברוח
מבינתינו , והזהירה תוקפנו לבחון ולחקור אחריהם , כאשר
מצאנו כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים , למען
הצלים על ידיהם את נפשנו ולהשריש בה המדות היקרות אשר בהן
הריע , וגמול חסד , ועשות צדקה ומשפט ויתר וכל הסגולות
המנחילים את האדם מעין עולם הבא בימי חלדו . ולפי זה
נאמר , שמלא התכלית האמתית , מיועד כל אדם להיות חכם אמתי
ולמוד בחכמת הנפש ושרשיה , ואם כן ירעד לב כל שומע
גדולתו עולם רחקו מתכליתו האמתית , כי נשגבה חכמת
האלוהות , רמו מסילותיה , לא יעלה בם כי אם היחיד זך
הרעיון ובעל השכל הצלח , וגם לריכה הנעה רבה בחכמות
השמושיות ועומק העיון , אשר לא נפח כל אדם מסוגלת להם
ויאמר כל איש אשר לא נסתה כף רגלו ללכת בהלה , נחלה
מכאני , תבדמי , כי לתכליות רחוק נדרתי ואנכי לא ידעתי
עד מה , ותקלר נפשו במהומתו ותיכותו ! אפס , בחסד הא
יתברך שם דרך יפע לכל אדם לפי מצבו ומכונת להשיג את
התכליות הנשגבה הזאת על פי דרכו . ולא הניח דבר בעולם
מבלתי שם בו תוקות ומופתים על מציאות רחמו וחסדו ,
מרחם ככנים כי רמו — עדי חניר ומלוח הלומה תחת כפות
רגליך , נמלאים מופתים נאמנים המחזיקים את ירחת אלהים
עוסקים ; ממפעלות מלאכי אל כנירי כח עד הדות יד נמול
קרחה גדולתו ונפלאות נפש משכלת אשר חלק נם לאדם על
הארץ ; מבריאת הרחם הנורא פדי עם זוחל על עלת עשב
תמלא רחמי האל המשגיח על כל בריותיו ; כלמו יתנו יד
למשכילים נם להיטיב את דרכם ולתקן את נפשותם מבלי העמיק
החקירה , כי אם אים אים לפי מצבו , המלך בתרמונו , החכר
בחלנו , המלא בחניתו , והדל בילקוטו , ימלאו קול אלהים קורא
אליהם לאמור , הנני , לעזרתך ולשלומך ! כלמו יבלו נכון ,
ויתקרבו ל תכליתם הקלוד להם לפי תכונתם ביתר שאת ויתר
עוז על רגיש ממעמיקי בין והולכים עקלקלות . תכן אים
ידע זאת ובכל זאת לא יסם על לבו להשפיל ולהיטיב דרכו הוא
נקרא חוטא ונפשו נפש החוטאת לא תנוח נם חכמה , ובדבר

אמת לא תגלח , ועל זה הוכיח הנביא לאמור : הוי משכימי בבוקר שכר ירדופו , מאחרי בנשף יין ידליקם , והיה כנור ונבל תף וחליל ויין משתיהם , ואת פעל ה' לא יביטו ומעשי ידיו לא ראו , לכן גלה עמי מבלי דע וכבודו מורי רעב והמונו צחה צמא , והבן זה .

והנה אם נתבונן על חלקי החכמה היותר קרובים לכל אדם וקלים למצוא מבלי העמק העיון והחקירה , נראה כי היא חכמת הטבע (פיזיק) ר"ל ההסבלה וההתבוננות בנבריאה ובנבראים והיא קלה מאוד ונעימה להשתעשע בה , ובפרט בהיות חלקיה רבים ובכל חלק וחלק ממנה יסתעף רב טוב לנפש האדם המתבונן בה מבלי עמל ויגיע והשקפה תמידית המבטלת את האדם מלעבוד בוראו , אשר גם המה נצרכים לקיום נפשו ותקון מדותיו , וראוי לכל מורה לחנך את הנערים בחלקי החכמה הזאת , ואם יגדל ונפשו נכונה ללכת בשאר חלקי החכמה תשרהו , ואם אין הלב נוטה בנעוריו דרך נתה ומסוגל להשכיל , גם כי יוקין לא יסור ממנו . והחלק הזה מהחכמה אשר כותבתי אליו לא עיוני ולא למודי כי אם שכלי גולד במעט התבוננות בשכל היישר אשר לכל אדם חלק בו , והוא שופט לדק אשר לא יצא פנים ולא יקח שחד , כי אם ירחיק שקר מגבולו , ואם תעשהו ותתחשבהו בכל המושכלות והלמודים שבעולם . אלו שכו רבים מתעמיקי חקר אחרי בלותם במבוכי דמיונם וסעיפיהם אשר ירדו גם בלא כח ההגיון , ולא מלאו עוד מקום להלוכות , בחרו במשפטי השכל הפשוט ויכי להם לישועה .

והנה לאותן העיר בלבך בחינת החומר הזאת , נקדמה נא . הקורא הנעים ! לשום לב על ספר חיוב המפיק דעה ובינה מעל כל גדותיו , ולהבחין את הלמוד הנשגב היוצא לנו מהקר הזה . ידעת כי סופר הספר הנכבד הזה אשר הין ערך אל יוסיו , היה איש חכם ויודע בתכונת הנבריאה ובנפש האדם , וחושב מחשבות למחור את הדעות הנפסדות אשר יולדו לאדם מהתכוננו במאורעות החוזים לאדם על האדמה על דרך לא נכון , כידוע לכל מעיין בספר המאמרים אשר יבואו בו . והנה ברחם

ספרו

ספרו הגיע לפנינו תכונת רוח המדברים והוא איוב / תסר ממלורעותיו נסקנסו כל החקירות הנכללים בו / כולם סר מרע וירא אלהים / ומנם עונד מירחה ולא מלהנה • ורחיה לדבריהו / כי ספר לנו דרך היוב להסבים בנקר מחרי הקיף ימי המשתה ולהעלות עולות מספר כלם כי אמיר אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם • וגם דברי אליפז מורים תמיד על החטא תסר בלב היוב בעבדו את אלהים מירחה ולא מלהנה • ולוחת אמר : הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך / וכהנה רבות • והנה אחרי עברו עליו הצרות / שחבד בניו ומקנהו וחילו / וגם נלקה בגופו / עשה פלוניס למקום / ובקש דין / על מה נעשה עמו ככה / כי אמר : כלא לדקתי ועולה לא נמלא בי / ומדוע ככה היתה בי יד ה' / ורשעי ארץ שלוים ושקטים ינוחו בתין פנע רע ? ובכח השאלות האלה את לידי וויכוח עם ריעיו / ולים תים מסס תור חיל לנחמו ולדבר על לבו / זה פתח לפניו דרך ההתבוננות בחקירת הנמול לעה"ב / וזה סורה לו כי החיים הומניים תינם נחשבים מלומה וכל עוכותם לך מדומים / הבל תין בם מועיל / ובהמשך החקירות נתרבה העיון בדברים נשגבים תלהיים ופילוסופיים : לך בכל זאת לא נחה נפשו / ורוחו הומה עליו להוסיף שאלה על שאלה עד שלא ידעו עוד מענה : וישבחו שלשת האנשים האלה מענות את איוב כי הוא צדיק בעיניו • וגם תליהו בן ברכאל הבווי לף שהיו דבריו מתיישנים על הלב יהר מדברי ריעיו / בכל זאת לא מלא די תנחומות לאיוב / כי גם מענהו היתה נשגבה ורמה מאוד ולא היתה מספקת לבינת איוב תים תם הלוה / תסר בגדולות לא הלך ובנפלאות לא יכול דרוש • ומנם אחרי ענותו ה' מן הסערה נספך לתים אחר • ויאמר : על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר • ועתה נשמה לב על מענת הפלהים אל איוב / ונראה כי כל דבריו היו להעיר בלבו המחקר בצרותיו ובצריהה למען ירחה גם פלאות מעשיו וחכמתו / העיר אזנו לשמוע אל קול הצרותים הצורחים / גלה את עיניו להביט במדרגות הנבראים בדוממים נצמחים וחיים • ויהי כרחות היוב את זאת / וירא את מעשי ה' כי נורא הוא / וידע את חטאו תסר חטא לפלהיו / בעבוד תורו מירחה וכחד

ולא מירא המחית והיא ירחת הרוממות הנשרשת בלב האדם
ע"י הביטו אל פועל ה' ואל מעשהו / והיא העונה הגדולה
אשר לאדם על האדמה בעבור שבורא ע"י הברואים והפועל
ע"י הפעולה . ולמען הסיג את המעלה הזאת לא יצערנו
עמקי החקירות במה שאחר הטבע ועיונים מוסכלים הרמים /
אשר המה נתנו לבד לאנשים יחידים מעטי מספר אשר שכלם
רחבה מאד ויודעים לנתח את כל מוסכל לחלקיו כאשר יגתח
המנתח את הגופים לחלקיו לגידיו ועורקיו ועצמיו / והחכם
המתיך את כל הברואים ליסודותיהם / ולא כל אדם זוכה
למעלה הרמה הזאת / ואם זכה בה מלך קבונתו / עוד רבו
עליו המכשולים אשר יגוף רגלו בם ונריך שמירה מעולה כל
ימי חייו לבלתי ילך אחרות מקלקלות ; כי אם לב טהור ומפש
מתבוננות לשום עין על הבריאה / ואז יסכיל בכל דרכיו
לעשות את הטוב והמעולה בלרוף המחשבה וכשרון הפעולה .
ולזה ספר לנו גם הכותב ספר איוב כי חרף אף אלהים בשיחו
ובמי רעיו / כי המה בלבקש בגדולות ונפלאות בחקירות
עיוניות שמו תפלה בחיוב ולא דברו נכונה על האלהים . והיו
להם ללכת דרך הבטל הפשוט אשר יטיב עשה טובה ויקר שאת
מכל המעמות הפלסופיות אשר הסיגו גם את הענין ולא בחו
גם על הכלית כונתם . עיין נח / הקורא הנעים ! את פניס
הספר / ותראה כי נכונים דברינו אלה .

ולמען הרגיל את לב האדם מנעוריו לבחור בדרך הטוב
הזה / חסרנו עד הנה את כל / כי לא היה ביניכו
חנורים בעניניס האלה לקחם בידיהם להיות לו לעיניס
בלמדו עם תלמידיו / ואין לך ממס ח' בעיר ושנים במשפחה
אשר ידעו דרך הבחינה הטובה הזאת . לזאת נודה בכל לב את
המחבר הספר הזה / על דבר עמלו אשר עמל לעזרת ילידי
עמנו ואשרי וקנין את רחשיה למודי מסלול הטבע מחכמי הומן .
והניעם על סדר נכון ולשון קל ונא / ותהי לנו בזה הזה כפלים
לתושיה / כי מלבד הנועם אשר יסיגו הנערים בשמעם חדשות
ונוראות מן מיני הברואים והגופים הנפלאים / יעידו גם
דעת נאות לשוננו הקדושה / כי נמלאה שפת המחבר וקלה

להבינה

להבינה • ומעתה נשובה לנקר על דברי הספר הזה /
כפי כחנו •

הספר הנחמד הזה הוא כולל יו"ד שערים • והמחבר דבר
בהקדמתו הלחה די למבין / למען דעת השחשם גם
כרחוי ונכון • ולכן חזו ורחו מה שהעידו על יקר חבורו
החכמים השלמים הרופא החדון מרדכי בלאך / והרופא
החפרחהט ופרחפעסער החדון הערץ נ"י / ודבר שפתינו
לך למותר • לחנם נחנו נלכה דרך המבקרים / לרחות לת
דברי הספר ע"פ כלו / ואם המלח ימלח בו עוד לריה מחסור
או שניחה / נלינה לת מחשבותינו הנה / למען ילח על
ידינו נקי ומנופה כאשר היה ברצון המחבר •

שער א § 3 נשאר טעות הדפוס אשר לח נתקן בלוח
הטעות / בשם **אייליערט** / כי שם החכם
היה **אייליער** •

שער ב § 18 השיב על החמיה מדוע אין לנו מרגישים
שום קנועה בהתנועע הארץ ? והיה לאחת מן
החמיהות אשר שנה גם בעל ספר מעשי שוביה / והרבה שם
להג הרבה לסמור דעת התוכן קאפערניקום / ולת הכתוב
שמש בגבעון דום שם למחשה לו / מבלי דעת פירוש הכתוב
ההוא אשר יוכיח מלוא לחרי מערכת התכונה החדשה • לחנם
המשכיל המתבונן ויודע בחכמת הפיזי"קא והאסטרו"נומיא /
ידע בכל לבו כי רוב שלוות כולה יבואו מחסרון הידיעה /
ונלחנים דברי קורחינו הקדושה / ודברי הנביחים אין נפתל בם
כי אם לעינים קלרי הרחות / ולבב נבר יהיר אשר לא יעמול
להתבונן בדברי החכמה / כי אם יעבור עליה ברוח קל /
ויחמר מלחתי חון לי / ידעתי בעמק שלא והגבה מעלה •
לא כן מעשה המחבר הזה / הוא קבל החמת ממי שחמרו /
וכל דבריו מכוונים ללמודי המורה •

התועלת היוצא מידיעת תכונת כדור הארץ רב הוא •
והיטב חרה לנו על המחבר שלא שם עם
ספרו מפה תרועה עלי לוח מכדור הארץ לשני חלקיו (האמי-
ספעהרע

ספצהרע) כי נפתח היה להתלמידים רב התועלת לדמות להם הענין ביתר שלמת • למנס חולי חסר שביד כל מורה להמנות את החסרון הזה / לו במפה מגמלת כבר ע"י חכמי הקומות / לו שיופל לניירו לפני תלמידיו על כדור של עץ / וזה בחתך דרך נקל ומיגו מרגיה בהולאה •

שער ג כולל לימודי האויר והרוחות והסערה וכו' •

האויר הוא אחד מן העלמיים הנפלאים מאד • ואות מורכב מכמה מינים שוניס / וע"י תכמת ההתכה (כימיא) נוכל להתיכו לחלקיו / ונמלא בו שויר לח כעלם הממים לטוהר / ושויר מעפים ממית את הנעלי חייס / ושויר מלמיח עלים / ושויר מרפא לנפש • ושם שחיק נוכרים פה / נוחיל עד ינופף המחבר ידו שנית להוליך לאור רחשית לאודי חכמת הטבע וחקוקיה / ואז יהיה הקורא פלאים בבריאה • ופה דבר רק מהשויר הפשוט (גאויני לופט) ומחויוניו •

שער ד ה מגלילות הארץ ועניניהם וממהות המים וטבעו • גם המה יאמרו בקלור מאד / כפי אשר מלא המחבר די להתחילים בחכמה / למנס נחמדים הלמודים האלה לשומעיהם / ונכללים בהם תועלות רבות / בפרטות לחנשים אשר עדן לא ראו עיניהם דבר בחכמה זו / יתעלסו בם ויקנו לב להתבונן את גדולות אלהים / אשר עשה את כל אלה • יראו יסריס וישמחו על דברי הספר הלזה / כי דבר חדש הוא בישראל / לא נכתב בם ספר מיוחד עד הנה • ובשעריש הנוכרים האלה עדן לא דבר המחבר בפרטות מיני הברואים / אשר עליהם שם קונן מחבתו / למנס בשעריש הבאים הרחיב הענין / ולאד מפלולי שלשת גדרי הטבע והם רומם / צומח / וחי • ומי יתן ונדעה את כוונתו מדוע הפך הסדר / והתחיל בגלד החי / וירד ממנו אל הצמחים והדוממים ? הלא מלו היה דרך כותבי מפלול הטבע להתחיל מן פתותי הברואים ולעלות משם אל הרמים •

החתימה ברפים הבאים •